

BADIIY TAFAKKURNING RIVOJLANISHIDA AKA-UKA GRIMMLAR O'RNI VA AFSONAVIY OBRAZLAR TALQINI

<https://doi.org/10.53885/edinres.2022.7.7.021>

Usarova Laylo,

Samarqand davlat chet tillar instituti dotsenti v.b Filologiya fanlari falsafa doktori

Amonova Dilafruz,

Samarqand davlat chet tillar instituti, qo'shma ta'lim dasturlari fakulteti o'qituvchisi

Annotatsiya. Maqolada adabiyot va hayot o'rtasidagi bog'liqlik masalalari, romantizm tarixi, romantizm vakillarining badiiy ko'rsatkichlari, yangi janrlarni kashf etishi va rivojlanishi, romantizm davrida olmon xalq qo'shiq va ertak to'plamlarini nashr etilganligini hamda aka-uka Grimmlarning o'lmas ijodi va ularning ertakchilik janriga qo'shgan hissasi haqida so'z yuritiladi. Aka-uka Grimmlar yaratgan boy meros va uning hozirgi kundagi jahonshumul ahamiyati haqida fikr bildirilib, ular yaratgan ertaklar syujetidagi talqinlar asoslab berilgan.

Kalit sozlar: Romantizm, xalq qoshiqlari, folklor, obraz, syujet, tasviriy ifoda, ertak motivlari, Vatan, ijodiy niyat, ertak talqini, afsonaviy obraz, ertak terapiyasi.

THE ROLE OF THE GRIMM BROTHERS IN THE DEVELOPMENT OF ARTISTIC THINKING AND THE INTERPRETATION OF MYTHICAL IMAGES

Usarova Laylo,

Associate Professor of Samarkand State Institute of Foreign Languages. PhD

Amonova Dilafruz,

Samarkand State Institute of Foreign Languages, Lecturer, Faculty of Joint Education Programs

Abstract. The article deals with the relationship between literature and life, the history of Romanticism, the artistic performances of Romanticists, the discovery and development of new genres, the publication of collections of German folk songs and fairy tales during the Romantic period, and the immortal work of the Brothers Grimm and their his contribution to the genre of fairy tales. The rich heritage created by Brothers Grimm and it's significance in today's world are discussed as well as the interpretations in the plot of fairy tales created by them are viewed.

Key words: Romanticism, folk songs, folklore, image, plot, figurative expression, fairy tale motifs, Homeland, creative intention, fairy tale interpretation, mythical image, fairy tale therapy.

МЕСТО И РОЛЬ БРАТЬЕВ ГРИММ В РАЗВВИТИИ ХУДОЖЕСТВЕННОГО МЫШЛЕНИЯ И ИНТЕРПРЕТАЦИЯ МИФИЧЕСКИХ ОБРАЗОВ

Усарова Лайло, д

оцент Самаркандского государственного института иностранных языков. кандидат наук

Амонона Дилафруз,

Самаркандский государственный институт иностранных языков, преподаватель факультета совместных образовательных программ

Аннотация. В статье рассматриваются взаимосвязь литературы и жизни, история романтизма, художественные достижения представителей романтизма, открытие им новых жанров и их развитие, издание сборников немецких народных песен и сказок эпохи романтизма, бессмертное творчество Братьев Гримм и их вклад в жанр сказки.

Обсуждается богатое наследие, созданное братьями Гримм, и его значение в современной мировой литературе, анализируются трактовки сюжетов созданных ими сказок.

Ключевые слова: романтизм, народные песни, фольклор, образ, сюжет, образное выражение, сказочные мотивы, Родина, творческий замысел, сказочная интерпретация, мифический образ, сказкотерапия.

Kirish. Adabiyot va hayot o'rtasidagi bog'liqlik masalasi hozirgi vaqtda dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Adabiyotni ko'zguga qiyoslagan Stendal metaforasini bugun qabul qilish qiyin. Biroq yozuvchi ijodini uning atrofidagi murakkab hayot negzida, ba'zan esa kutilmagan tarzda belgilaganligini ham inkor etib bo'lmaydi. Romantizm tarixi adabiy yo'nalish sifatida buning ajoyib tasdig'idir. Romantizm davri insoniyat tarixidagi eng qiziqarli va voqealarga boy davrlardan biridir. Ma'rifatparvarlik ratsionalizmiga, XVIII asrda ilgari surilgan aql-idrok talablariga qarshi chiqib, inson qalbining tabiiy harakatlarini, she'riyatni hayot bilan ulug'ladilar, hamda hayotni she'riyat cho'qqilariga ko'tardilar.

Bu deyarli barcha romantizm san'ati asarlariga xos xususiyat – ikkilik, ya'ni kundalik voqelik olami bilan ishqiy she'riyat olamining qarama-qarshiligini nazarda tutadi. Romantika san'ati bilan bog'liq holda; sintetik, universallik va uyg'unlik toifalarida fikr yuritishgan.

Ammo romantizm vakillari o'zlarining ideallari va voqelik o'rtasida bunday tubsizlik borligini anglab etgach, she'riyatni ertakka aylantirish orzusida yashashga, dunyoviy odamlarga bo'lgan muhabbatni unutishdi, ularning haqiqatdan umidsizliklari yanada kuchaydi. Mutanosiblik yuzaga keldi. Klassizm qoidalarini inkor etib, romantika janrlari aralashmasini talab qildi, uni go'zallik va xunuklik, fojia va yorqinlik aralashgan tabiatning haqiqiy hayotiga mos kelishi bilan asoslab berdi.

Romantizm ekzotikaga moyillik bilan xarakterlanadi, ayni shu narsa xalq og'zaki ijodiga qiziqish kuchayganining bosh omili bo'ldi. Zero, klassitsizm davri sig'ingan antik etalonlardan, ma'rifatchilik topingan aql kultidan bezgan romantizm vakillari xalq og'zaki ijodida chinakam ekzotika, bitmas-tuganmas xazinani ko'rdilar. Shuning uchun xalq og'zaki ijodi namunalarini to'plash va nashr qilish, ularni atroflicha tadqiq etish ishlari avj oldi. [9:36 b]

Romantizm Yevropa va Amerika adabiyoti tarixida butun bir davrni tashkil etdi. Romantizm vakillarining badiiy ko'rsatkichlari, yangi janrlarni kashf etishi va rivojlanishi, inson shaxsiyati taqdiriga jiddiy e'tibor berish, insoniy ehtirolarni tahlil qilish mahorati, ular o'z qahramonlarining xatti-harakatlarida tinimsiz ochib bergan ezgulik va yomonlik dialektikasi; ularning barchasi nafaqat adabiyot tarixiga tegishli, balki asosiy oqimlarni ham oz ichiga olishi bilan xarakterlanadi. [2, 526 b]

XIX asrning dastlabki yigirmanchi yillarida deyarli barcha mamlakatlar, jumladan, Fransiya va Germaniya o'z milliy tarixi, qadimiyligi, xalq urf-odatlarini, qo'shiqlari, ertaklari, marosimlari haqida yangi kashfiyotlar yaratdilar. Bunga misol sifatida aynan romantizm davrida xalq qo'shiqlari va ertaklari to'plamlari nashr etilganligini ko'rish mumkin. Ko'plab yozuvchi va shoirlar yer yuzidagi tabiyatning go'zalligi va qayg'uga duchor bo'lgan odamlarning his-tuyg'ularining achchiqligi bilan birga yashaydigan folklor ertaklari tamoyillariga amal qilishgan. Ertaklar bolalar va o'smirlar taassurotlarining bir qismiga aylanadi. Ertak orqali dunyoning barcha xalqlari farzandlari o'zlari uchun birinchi navbatda tabiiy-axloqiy ahamiyatini anglab yetdilar.

Ertakning muhim xususiyatlaridan biri uning hamisha xalq hayoti, kurashi, tarixi, ruhiy olami, dunyoqarashi, urf-odatlarini bilan chambarchas bog'lanishi, insonlarga axloqiy va ma'naviy yo'ldosh bo'lib kelishidir. Ertaklar insonning ma'naviy va jismoniy kuchiga ishonch ruhi bilan sug'orilgan bo'lib, ijobiy kuchlar

tabiat va ijtimoiy hayotda o'ziga dushman bo'lgan kuchlarga qarshi kurashda doimo g'olib chiqadi. Xalq ertaklarida uni yaratuvchilarning dunyoqarashi, axloq normalari va boshqa ijtimoiy muhim masalalar odilona hal etiladi. Ertaklar sodda va tushunarli bo'lgani uchun har qanday kitobxonga tez yetib boradi. Ular orqai ham insonning ijtimoiy axloq normalari shakllanadi. [3, 35]

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Xalq ertaklariga alohida qiziqish XIX asrning boshlarida, adabiyotda romantizm yo'nalish hukmronlik qilgan paytdan boshlab kirib kelgan. Bunda nemis olimlari – aka-uka Grimmlar, ayniqsa, jonbozlik ko'rsatdilar: 1812-yilda ular to'plagan ertaklarning ilk jildi chop etildi; folklorshunoslik sohasidagi tadqiqotlari asosida «Nemis mifologiyasi» (1835) asari yaratilib, unda Muallifning nazariy qarashlari tugal shakllantirildi. Aka-ukalar adabiyotning paydo bo'lishini nemis romantizm falsafasidagi xalq ruhi tushunchasi bilan bog'laydilar: g'oyibdan ilhomlantiriluvchi xalq ruhi avval miflarni yaratadi, keyin esa miflardan epos, ertak, lirik qo'shiq va boshqa janrlar tug'iladi; ilohiy ilhom tufayli yaralgani uchun ham folklor – xalq ruhining anglanmagan ijod mahsuli, uning shaxssizligi ham shu bilan bog'liqdir. [4. 39 bet]

Aka-uka Grimmlar (Yakob Grimm, 1785-1863 va Vilgelm Grimm, 1786-1859) - «XIX asrning eng yirik german filologlari» va nemis xalq madaniyati tadqiqotchilarining ko'plab ishlarini o'rganadi. Ertak bizning oldimizda metafora va o'ziga xos badiiy ifoda vositalari bilan to'yingan parallel voqelik, giperbolizatsiyalangan reallik shakli sifatida namoyon bo'ladi. Ertak - bu «yolg'on», lekin o'ziga xos namunaviy ahamiyatli jihatlarini o'z ichiga oladi va nafaqat yosh bolalar uchun, balki butun xalq uchun foydali «dars» sifatida yuzaga keldi.

Aka-uka Grimmlar o'zlarining dunyoga mashhur «Bolalar va oilaviy ertaklar» to'plamini (1812) tuzishda aynan shu mualliflik tamoyilini boshqargan va bu tamoyil keyingi barcha folklorshunoslik va individual janrning eng yorqin vakillari uchun muallifning ertagi sifatida asos bo'lib xizmat qilgan. Har bir ertak janrining fantastika va hikoya shakllari o'zining bir qancha xususiyatlari bilan ajralib turadi. Ertaklar kelib chiqishiga ko'ra janr xususiyatiga xos bo'lgan qahramonlarning alohida turlari va mustaqil syujetlar doirasi bilan ajralib turadi. O'z taraqqiyotida ham folklor, ham adabiy ertaklar (yozuvchilarning qayta hikoya qilishlari, mashhur xalq ertaklarini qayta ishlash) va alohida muallif ertaklari (H. Andersen, O. Uayld, L. Kerroll va b.) yuzaga keladi. Tez orada yaratilgan bunday ertaklar hayotning butun muammolarini faqat bolalar ucun emas, balki borliqning falsafiy tushunchalarini o'z ichiga ola boshladilar. Ular yordamida mualliflar nafaqat hayotning maftunkor, go'zal va ulug'vor tomonlarini, balki estetik jihatdan insonning qorong'u tomonlari mavjudligini ham tushunishlari mumkin edi. Shu munosabat bilan, aka-uka Grimmlarning ertaklari davr ijod pog'onasining yuqori o'rinlaridan joy oldi.

Tadqiqot metodologiyasi. Biografik ma'lumotlarga ko'ra, Grimmlar «Des Knaben Wunderhorn» (1805) «Bolaning sehrli shoxi» nemis qo'shiqlari to'plamini nashr etilgandan so'ng, maqsadli va uslubiy ravishda ertaklar kitobini yaratishga kirishdilar. Yakob 1806 yildan, Vilgelm esa 1807 yildan boshlab sharhlar va kichik maqolalarni chop qila boshladi: aka-uka tez-tez birga ishlar edilar, chunki ular birgalikda umumiy mavzu va g'oyalarga ega edilar. 1807 yilda Yakob «Ueber das Nibelungenlied» maqolasida ularning keyingi faoliyati uchun juda muhim va asosiy g'oyani ifodalagan: «Inson o'z vatanidan hayotda unga hamroh bo'lgan qo'riqchi farishtani oladi; bu ertak, doston va hikoyatlarning bitmas-tuganmas xazinasini» va har qanday mifologik asar (u ertak, afsona yoki doston bo'lsin) shunchaki fantastika emas, balki «Xalq e'tiqodlari yig'indisi» dir deb ta'kidlaydi.

Aka-uka Grimmlar 1812 yilda o'zlarining ertaklar to'plamini nashr etishdi («Bolalar va oilaviy ertaklar» - hozirda ushbu nashr «Aka-uka Grimmlarning ertaklari» nomi bilan tanilgan) va so'zboshida o'zlarining qizg'in muhabbatlarini izhor qilishgan. Ijodkorlik va mualliflik huquqining qator tamoyillari: ertaklar

xalqning eng qadimiy she'riyati, ma'naviy hayotining ifodasidir; nemis ertaklarida pragerman mifologiyasi va qabilaning asl xarakterini aksi etgan boy materiallar mavjud; Bu eng muhim tarixiy va she'riy hujjatdir va nashriyot ularni o'zgartirishga, kesishga, bezashga haqli emasdir. (Bizningcha, bu tamoyilni hali ham shartli deb atash mumkin, chunki Grimmlarning qayta hikoyalari folklarning birlamchi manbalarini syujet va kompozitsiya jihatidan takrorlagan va ularning majoziy materiallaridan foydalanishgan, lekin ko'pincha ular shakl va yakuniy qismini bolalar idrokiga, axloqiga yaqinroq tarzda o'zgartirishgan). Shunday bo'lsa-da, bosh muallifning fikrini aka-ukalar nashrga yozgan so'zboshida: «O'tmishdagi nemis she'riyatining boyligiga nazar tashlar ekanmiz, jonli tarzda nemis milliy va madaniy tarixiga xos bo'lgan, faqat xalq qo'shiqlari va bu sodda oilaviy ertaklari saqlanib qolgan» Hikoyalardagi pechka, oshxona o'chog'i yonidagi joylar, chodir zinapoyalari, hali unutilmagan bayramlar, o'zlarining sukunati bilan nom qozongan o'tloqlar va o'rmonlar, lekin, birinchi navbatda, sokin xayolot - bu ularni saqlanib imkon bergan va bir davrdan ikkinchisiga o'tkazishga asos bo'lgan. [1: 9, b].

Tahlil va natijalar. Muallif hikoyalarining yana bir ahamiyatli jihati shundaki, ularning ertaklari psixologiya (xususan, psixoanaliz va Karl Yungning analitik psixologiyasi), psixoterapiya (Grimm ertak qahramonlarining ko'plab tasvirlari ertak terapiyasida o'zlarining ramziy semantik timsolini olgan) jihatlariga ta'sir qiluvchi turli xil ma'lumotlar yig'indisini o'z ichiga olganligi bilan ahamiyat kasb etadi. Hattoki, psixiatriya («Aqlli Eliza sindromi») aka-ukalarning mashhur ertaki qahramoniga o'xshashlik bilan tanilgan - bu odamning o'z kelajagi haqida ma'yus ranglarda ko'rinadigan obsesif tashvish holati) ni ham o'z ichiga oladi, chunki u mifologiya bilan chambarchas bog'liq va mualliflarning afsona haqidagi «Xalqlar e'tiqodlari yig'indisi» pozitsiyasi bilan ijobiy uyg'unlashgan. Mifologik arxetip tushunchasi juda ko'p qirrali: Karl Yung arxetipni «Ob'ekt tomonidan amalga oshirilgan aqliy energiyaning konsentrlangan ifodasi» deb ta'riflagan [7.31.b], va keyingi adabiyotlarda bu atama murojaat qilish uchun ishlatila boshlandi. «Eng keng tarqalgan fundamental va universal mifologik motivlar, har qanday badiiy, shu jumladan mifologik tuzilmalar asosidagi tasvirlarning asl sxemalari» [9,17 b] shu nuqtai nazardan qaralganda, Grimmning ertaklari haqiqatan ham nafaqat nemis madaniyati uchun klassikaga aylangan eng xilma-xil arxetiplarga boy, bu nafaqat nemis madaniyati uchun, balki umumiy badiiy madaniyat uchun ham klassikaga aylangan – arxetipdan «Qorong'u soya» va «Jodugar ona» («Oppog'oy» yoki «Gans va Gretel» dagi o'gay onasi obrazi) namunali nasroniy arxetipiga hamdard bo'lishni biladigan, muhtojlarga rahmdil va saxovatli, hatto o'zgalar farovonligi evaziga, o'zi ham oziq-ovqat va kiyimsiz qolgan (Yulduzli Talers qahramoni) obrazlar haqida fikr yuritadilar.

Bundan tashqari, aka-ukalarning ertaklari sotsiologiya va shaxslararo munosabatlar sohasiga ham to'xtalib, sotsiologlar nuqtai nazaridan o'quvchiga gender munosabatlarining ko'p qirraliligini namoyish etadi («Oppog'oy», «Qizil qalpoqcha», «Baliqchi va uning xotini haqida»). Gender tenglik nuqtai nazaridan, britaniyalik psixolog professor Salli Goddart Blythening bolalar ertaklariga bag'ishlangan «Tabiiy bolalik dahosi» kitobida xotin-qizlarning tenglik g'oyasi, jamiyatdagi oz o'rni haqidagi g'oyalarini to'g'ri shakllantirish uchun yaratilgan ertaklari muhim ahamiyatga ega. Mana shunday mavzudagi ertaklar «uchta ertak» deb nomlangan va ularning barchasi aka-uka Grimmlar to'plamiga kiritilgan - bular «Zolushka», «Oppog'oy» va «Rapunzel» lardir. Bundan tashqari, aka-ukalarning ertaklari nasroniy ilohiyoti, dini va falsafasi vakillari tomonidan talqin qilinadi. Masalan, nemis psixoanalitiki Evgeniy Drevermann «Metelitsa xonim» va «Yulduzli ertaklar» ni azob-uqubatlarning ma'nosi haqidagi ko'plab falsafiy va diniy savollarga javob beradigan va xayoliy tartibsizlik va afsonaviy obrazlarning adolatsizligini tushuntiradigan hikoyalar sifatida izohlaydi. Aka-

uka Grimm ertaklarining bunday shartli klassik talqinlaridan tashqari, mifologik simbolizm sohasida yanada nozik talqinlar ham mavjud. Bir qator tadqiqotchilar nuqtai nazaridan, aka-ukalarning eng mashhur ertaklarini syujet asoslari chuqur ramziylikka to'la. Masalan, 7 raqamiga alohida e'tibor beriladi. Britaniyalik shoir Robert Greyvsning ta'kidlashicha, «Oppog'oy» da gnomlar va tog' cho'qqilari orasida mavjud bo'lgan bu raqam ertakni aka-ukalarning quyidagi «Yetti qarg'a», «Bo'ri va yetti bola» ertaklari bilan ham bog'laydi. Mittilar sonining xronologik ma'noga ega ekanligi haqidagi tushuncha, masalan, mittilarni hafta kunlarining nomlari bilan nomlashda ham, bir qator nazariy ishlarda ham, kinoda (xususan, Karolin Tompsonning taniqli ssenariy asarlarida) ham o'z aksini topgan.

Aka-ukalarning ertak syujetlari turli xil talqinlarga duchor bo'lgan. Bunday talqinlarni yozgan mualliflarning ahmoqona tasavvurlaridan dalolat beradi - ko'pincha ular hatto muayyan siyosiy mafkuralari vakillari edi. Masalan, Gitler Germaniyasidagi natsistlar Zolushkaga «sof irq» qahramoni, o'gay onaga chet ellik, shahzodaga esa buzilmagan irqiy instinktga ega bo'lgan natsistlar qahramoni sifatida qarashgan. «Izohlangan klassik ertaklar» asarida Mariya Tatarning ta'kidlashicha, Xans va Greteldagi jodugarning pechda o'limi ko'plab tarjimonlar tomonidan «Uchinchi Reyx dahshatlari» ning alomati sifatida o'qilgan. Jodugar ko'pincha «stereotipik yahudiy xususiyatlari bilan, ayniqsa XX asr tasvirida» ko'ringanligi sababli, uning o'limi sahnasi «bundan ham dahshatli» bo'ladi.

Rostini aytganda, shuni ta'kidlash kerakki, Bunday talqinlar ko'pincha tadqiqotning «orzuli fikrlash» dan voz kechish istagi va ko'plab kutilmagan pastki matnlarni topishga urinishlar bilan emas, balki ertak mazmuni bilan ham bog'liq edi. Ba'zi hollarda, bu vahimoli obrazlar haqiqatan ham tayyor bo'lmagan bolalarning ongini hayratga tushirishi mumkin edi. Qizig'i shundaki, ertaklarning birinchi nashrlari qattiq tanqid qilindi, chunki «Bolalar va oila ertaklari» nomiga qaramay Ushbu hikoyalar akademik ma'lumotlar qo'shimchalari (nashrga sof ilmiy ahamiyatga ega bo'lgan va bolalar adabiyoti qonunlariga mos kelmaydigan) sabablarga ko'ra bolalar o'qishi uchun yaroqsiz deb topildi. Shu sababli, keyingi qayta ko'rib chiqilgan nashrlarda, bolalarga to'g'ri kelmaydigan qismlar ham olib tashlandi (masalan, «Rapunzel» ertagida qahramon jodugar onasidan so'ragan sahna kesilgan. Rapunzelning ko'ylagi torayib qorni kattalasha boshlagani. Aynan manashu savol orqali qizning shahzoda bilan yashirin uchrashuvlari tufayli homiladorligini oshkor qilib qo'yilganligi).

Ammo aka-uka Grimmlar xalq ertaklarini tahrir qilishda ko'pgina shafqatsiz va tabiiy syujetlarida axloq normalarini hech qachon unutishmagan, chunki ko'pincha xalq ertaklari janri orasida shafqatsizlik, daxshatli va vahimoli voqeeliklar saqlanib qolgan edi. Masalan, Charlz Perroning qalamiga mansub «Qizil qalpoqcha» ertagini olib qaraydigan bo'lsak, ertakning asl nusxasida bolalar va o'smirlar uchun axloqiy jihatdan to'g'ri kelmaydigan, shavqatsiz voqeeliklar kiritilgan edi. Xulosa qismida adib ertak qahramonining o'limi bilan yakun yasaydi, chunki hikoya syujetida «Qizil qalpoqcha» axloqsizlik qurboni sifatida tasvirlanadi. Aka-uka Grimmlar esa bu hikoyadagi har qanday axloqsiz motivlarni olib tashlashadi va qahramonni tirik qoldiradilar. Ammo u ota-onasining talabiga bo'sunmaganligi uchun dahshatli xavf-xatarlarga duch kelgan o'zboshimcha va sodda qizaloq obrazida tasvirlanadi. Hikoya nihoyasida ertak qahramonining «Endi men hech qachon o'rmondagi katta yo'ldan qochib ketmayman va onamning buyrug'iga sozsiz itoat etaman» [1: 309. b]. degan so'zlari quloqsiz bolalarga nisbatan ogohlantirish sifatida kiritiladi.

Aka-uka Grimmlar ertaklarining ta'siri juda katta bo'lib, yuqorida aytib o'tilgan bir qator qiyinchiliklarga qaramay, keyingi nashrda yosh kitobxonlar uchun tahrirlangan (50 ta ertak, rassom ukasi Lyudvig Emil Grimm tomonidan tasvirlangan) ajoyib ertaklari bolalar tomoshabinlarining mehrini qozondi. Aka-uka Grimmlarning ijodi boshqa folklor ixlosmandlariga ta'sir qilib, ularni

ertak to'plashga ilhomlantirish bilan bir qatorda vatanparvarlik va milliy ruhni shakllantirishga xizmat qiladi.

Mashhur anglo-amerika shoiri V.X. Auden Aka-uka Grimmlar ijodini G'arb madaniyatining ustunlaridan biri deb ataydi. Hozirgi kunda ushbu ertaklarning ta'siri nainki olmon, balki jahon adabiyoti va madaniyatga ham qanchalik kuchli bo'lganini ushbu maqolada keltirilgan misollardan bilib olish mumkin.

Aka-uka Grimmlarning ertaklari asl (folklor) shaklidagi funktsiyalarning davomiygi va qahramonlar shaxsiy xususiyatlaridagi umumiy va ixchamligi jihatdan adabiy yutuq deb atash mumkin. Aka-ukalarning sharofati bilan ertaklarning birlamchi folklor manbalarini qayta hikoyalashi natijasida «bolalarga to'g'ri kelmaydigan» hayot muammolarini, va borliqning falsafiy tushunchalarini, ular yordamida mualliflar nafaqat hayotning jozibali go'zal va ulug'vor tomonlarini, balki hayotning qorong'u va salbiy jihatlarini ham asoslab berdi.

Xulosa. Aka-uka Grimmlarning ajoyib asarlari chuqur dunyo motivlari, arxeotipik tasvirlar va ma'nolar bilan boyitilgan beqiyos xazinalar «Sandig'idir». Ularning ertaklari psixologiya, sotsiologiya, tarix, dinshunoslik, mifologiya va falsafa kabi fanlarga ham taalluqli bo'lgan turli xil tarixiy ma'lumotlarni umumlashtirishda va eng mashhur ertaklardagi tasvirlar (Oppog'oy, Hans va Gretel, Rapunzel va xokozo) rasm, musiqa, haykaltaroshlik, kinomatografiya, adabiyot va ommaviy madaniyat kabi hayotning turli yo'nalishlarida asosiy manba sifatida xizmat qilib kelmoqda.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Гримм Я., Гримм В. Сказки: Эленбергская рукопись 1810 года с комментариями. / Перевод с нем., вступление и комментарии А. Науменко. - М.: Книга, 1988. - 444 с.
2. Герстнер Г. Братья Гримм // Из серии: Жизнь замечательных людей. - М.: Молодая гвардия, 1980. - 272 с.
3. Кирпичников А.И. Гриммы // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: В 86 томах (82 т. и 4 доп.). - СПб., 1890-1907. - Т. IXа, с. 732-734.
4. Mamasoli Jumaboyev. Bolalar adabiyoti va folklor. Darslik, Ozbekiston yozuvchilar uyushmasi, Adabiyot jamg'armasi nashriyoti. 2006
5. Мелетинский Е.М. Поэтика мифа. Серия: Исследования по фольклору и мифологии Востока. - М.: Наука, 1976. - 407 с.
6. Nemis adabiyoti tarixi. - М: Oliy maktab, 1975. - 526 b
7. Овчинникова Л.В. Русская литературная сказка XX века. История, классификация, поэтика. - М., 2003. - 312 с.
8. Robert Ranke-Graves: Die weie Gottin - Sprache des Mythos, Reinbek bei Hamburg, 2002. - p. 474.
9. Ulug'bek Hamdamov, Abdug'ofur Qosimov. Jahon adabiyoti, T; 2017
10. Ярошенко Л.В. Мифологическая критика и психоанализ. Миф и архетип. - Гродно, 2002. - С. 10 - 17.